

EVOLUȚIA EMAILULUI ARTISTIC ÎN ARTA UNIVERSALĂ

Eleonora BRIGALDA, dr., prof. univ.

Summary

Enamel art, originating from Asia and applied widely, known since antiquity, passed from India to Egypt and experienced periods of appreciation and disgrace period. Enameling process enters Europe through migratory peoples, Etruscans and Greeks. In the Middle Ages used enamel art Byzantine craftsmen and the Renaissance of Venetian glassware. Enamel art knows a spectacular flowering in the XV-XVI centuries. The most important center of enameling was the French city of Limoges. Spread was the artistic and enameling process in the XVII- XVIII centuries in France, England and Germany. In the nineteenth and twentieth century's border enamel technique was preferred by artistic movements Art Nouveau (1890-1910) and Art Deco (1920-1930), whose works have subsequently reached fabulous art trade prices.

Egiptul, tara faraonilor bogați și puternici, este vestit nu numai prin piramidele sale monumentale și misterioase, ci și prin artele decorative, care atestă virtuozități tehnice impresionante și prezența unui foarte elevat gust artistic. Egiptenii erau renumiți printre popoarele Orientului antic pentru eleganța exteriorului lor. Ei apreciau în mod deosebit bijuteriile. S-au păstrat numeroase podoabe: coliere, pectorale-pandantive, marele pectorale, diademe și inele. Nelipsite din viața egiptenilor nobili aceste podoabe îi însoțeau și în mormânt. Egiptenii erau convinși că atât pietrele prețioase, cât și simbolurile sacre au puteri mistice ce se vor proiecta asupra posesorilor de bijuterii. Bijuteriile serveau drept amulete. Cea mai răspândită amuletă era scarabeul, care simboliza devenirile succesive și nemurirea sufletului. Din punct de vedere al tehnicii, egiptenii au folosit tehnică asiatică, a emailului „cloisonné”, care constă în

turnarea unor smalțuri în pulbere, divers colorate în compartimente formate prin unirea unor lamele extrem de fine de cupru sau de aur, așezate în formă de gard (cloisons) pe o placă de metal, după un anumit desen.

În anul 1922 în Valea regilor arheologul englez Howard Carter a descoperit mormântul intact al faraonului Tutankamon. Numeroase podoabe din acest mormânt au fost realizate în tehnica emailului artistic. (Masca și pectoralul lui Tutankamon). Aceste podoabe atestă o tehnică foarte iscusită, plină de rafinament și se remarcă prin coloritul lor pronunțat. „Calitatea înaltă a măiestriei bijutierilor egipteni - afirmă cercetătoarea L. Condraticova - constă în elaborarea principiilor cromatice a decorării metalului cu pietre prețioase și email, care nu și-au pierdut valoarea nici în prezent” [2, p.35].

Tehnică emailului „*cloisonné*” a fost folosită în Mesopotamia (mileniul III Î.H.) și în antichitatea greco-romană. Cele mai vechi obiecte decorate în tehnica emailului artistic au fost descoperite în mormintele regale de la Micene (1425 și 1300 Î.H.).

În lumea greacă, influențele orientale se manifestă din plin. Bijutierii greci realizează cercei, coliere, brățări de coapsă, diademe cu ”nodul lui Herakles”, pectorale fastuoase utilizând tehnica filigranului și emailului. O pereche de cercei ce reprezintă sfînxul lucrat în *rende-bosse* este decorat cu discrete accente de email verde, distribuite atât pe micile baze, pe cerceii sfînxului, cât și pe bara de agățare, decorată și ea cu rozetă emailată. ”Policromia, nu a reliefului foi de aur, ci a emailului și mai ales a pietrelor semiprețioase, constituie nota caracteristică și supraabundentă a podoabelor elenistice”- afirmă M. Gtamatopol [3, p.172].

Etruscii și romanii au folosit în arta decorativă și giuvaergie tehnica emailului „*champlevé*”, care constă în turnarea unor smalțuri în pulbere, de diferite culori în alveole săpate în masa plăcii de metal (cupru sau bronz) care servesc drept suport. Romanii au însușit

tehnica emailului în provincii (Țara Galilor, Britania) din punct de vedere tehnic având anumite tangențe cu emailul celților. Totodată trebuie de menționat că romanii nu emailau metalele prețioase, ci doar vasele de sticlă, care erau la mare prețuire.

Dezvoltându-se în conformitate cu tendințele generale ale artei bizantine, arta emailului v-a reverbera în timp de-a lungul secolelor, regăsindu-se în arta emailului popoarelor anglo-saxone, germane și franceze. Meșterii emailului, pentru a spori impresia de somptuozitate și rafinament au știut să pună în valoare calitățile decorative ale diferitor materiale, să combine într-un singur obiect arta metalelor prețioase cu inserțiile de email și pietre prețioase. De mare prețuire au fost diademele pe care împărații de Constantinopol le trimiteau în dar regilor și prințeselor, medalioanele și plachetele dăruite bisericilor bizantine, icoanele cu figuri în relief și medalioane emailate. Artă emailului bizantin a fost preluată de meșterii din Georgia, Armenia, Serbia, Țara Românească, Moldova și Rusia veche contribuind la formarea unor școli naționale de emailori.

În Rusia Kieveană emailul era numit *finifti* (de la grecescul „*finigitis*”-piatră strălucitoare) și a început să fie practicat sub influență artei bizantine din a doua jumătate a secolului XI și a cunoscut o perioadă de avânt în secolul XII. Cele mai mari centre de emailare au fost Kiev, Cernăuți, Galici, Vladimir, Reazani, Novgorod. „Veacul de aur” al emailului rusesc este considerat perioada dintre sec. .XVI-XVII. Moscova și Novgorodul, iar mai târziu Solivicegodsc, Ustiug și Viatka devin centre importante de emailare. În această perioadă se utilizează tehnica emailului filigranat pentru decorarea obiectelor de cult și de uz casnic (cuțite, călimări, ceasuri etc.)

Artă popoarelor migratoare a preluat tehnica asiatică a emailului. Meșterii emailori realizează obiecte destinate cultului religios, arme și podoabe: coroane votive de aur, diademe, pandantive decorate cu litere, bijuterii decorate cu motive florale, fibule .

În sec XII arta emailului se răspândește în toată Europa apuseană. În centrele monastice medievale de pe valea Rinului și a Meusei din Spania (Barcelona, Avila, Cordoba), Franța (Limoges), Anglia (Winchester) meșterii artei emailului creează piese de cult și de podoabă, candelabre, ferecătuiri de cărți etc.

Meșterii venețieni din sec. XIII-XIV au practicat tehnica emailului filigranat, care constă în aplicarea pe o placă de metal a unor fire subțiri de aur răsucite pentru a forma un decor floral. De obicei ei preferau motive ce reprezintă garoafe, lalele, rodii. În creațiile sale meșterii venețieni incastrau pietre prețioase sau caboșoane de sticlă colorată. În perioada renescentistă în Germania (sec XVI), arta emailului cunoaște o perioadă de înflorire în centrele Nürnberg și Augsburg. Tehnica emailului a fost utilizată de meșterii germani și pentru decorarea statuilor unor sfinți.

În secolul XVI în Italia și Franța s-a folosit o tehnică de emailare asemănătoare cu pictura în ulei. Meșterii emailului artistic execută în această tehnică miniaturi și tablouri de dimensiuni mici.

În manufactura franceză din Limoges, renumită pentru producția de piese de email de o calitate excelentă în toată Europa se execută compoziții cu teme inspirate din gravuri contemporane, relicvarii, coperte de cărți, portrete pictate pe aramă în culori de email. Inițial decorul era alb, pe fondal albastru, iar din secolul XVII, este policrom: Unul dintre cei mai cunoscuți meșteri emailori a fost Leonard Limson, numit de Francisc I, conducător al manufacturii. Piesele din Limoges aveau forme elegante cu decor floral, deseori utilizându-se așa numitul buchet de trandafiri de Limoges. Toate piesele erau semnate cu inițialele meșterului emailor și însoțite cu o floare de crin, care semnifică apartenența artistului curții Franței.

Stilul baroc în secolul XVII-XVIII, își pune amprenta asupra artei decorative. Emailul policrom utilizat în aceste opere amplifică impresia de bogăție și fast. Meșterii emailori apelează frecvent la motivele florale, lambrechine, măști și ”medalioane antice”. În stil baroc sunt

executate și miniaturile realizate în tehnica picturii emailate, devenite foarte populare în întreaga Europă.

Bijutierul rus **Peter Carl Fabergé** (1846-1920) faimos pentru cele mai ciudate ouă de Paști, a folosit diverse tehnici de emailare (*cloisonné, champlevé, tehnica plique a jour*), uneori aplicate în cinci sau șase straturi, o gamă largă de culori (144 de nuanțe), pietre prețioase (smaralde, rubine, safire, diamante). Lucrate pentru familia imperială rusească a Romanilor, ouăle Faberge nu sunt numai cadouri de Paști cu diferite surprize în interior, unele comemorează evenimente celebre din viața familiei regale sau a Rusiei. „Oul Încoronării” conținea în interior o reproducere fidelă a unei trăsurii imperiale folosite în timpul ceremoniilor, realizată din aur, platină, email și pietre prețioase, iar ”Oul cu lăcrămioare” - portretele în miniatură a țarului Nicolae și a fiicilor sale Olga și Tatiana. Între anii 1885-1917 în atelierul meșterului Faberge au fost create 62 de ouă, adevărate opere de artă.

La începutul secolul XIX, odată cu descoperirea fotografiei, portretele în miniatură executate în tehnica emailului, deja nu sunt solicitate. Odată cu intensificarea proceselor de manufacturare, de producerea în masă, bijuteriile au devenit nu numai accesibile pentru majoritatea populației, ci și însuși semnificația lor s-a schimbat, de la simbolul puterii și bogăției la simple accesorii de modă. La sfârșitul sec. XIX și primul deceniu al sec. XX tehnica emailului a fost preferată de artiștii mișcării artistice Art Nouveau (1890-1910). Această mișcare artistică răspândită în acea perioadă în toată Europa, apoi și în cele două Americi, s-a afirmat în principiu ca o reacție, pe de o parte împotriva eclecticismului artistic al așa-zisei ”*la belle époque*”, iar pe de altă parte împotriva tendinței de uniformizare și sărăcire formală a obiectelor în producția industrială de larg consum. Noua artă, cu denumiri variate: *Jugendstil* – în Germania, *Sezession* - în Anglia, *Stile Liberty* – În Italia, *Modern Style* – în Anglia, denumită retrospectiv și *Arta 1900* pornește concomitent în Franța, Anglia, Belgia, Germania apoi în Austria Spania și Portugalia, extinzându-se și în Polonia, România, Ungaria Rusia s-a

dezvoltat sub semnul noului și al tinereții și s-a manifestat în special în arta decorativă, arta cărții și în arhitectură. În domeniul bijuteriei, noua artă a însemnat o reînviere a tehnicii emailului artistic.

La sfârșitul secolului al XIX începutul secolului XX devine din nou agreată tehnica emailului, apar artiști celebri, mari case de bijutieri. În tendința de a crea opere – simbol, artiștii caută noi surse de inspirație, noi materiale și efecte decorative originale.

Renumitul bijutier parizian **Rene Lalique- Jules** (1860-1945) în creația sa intenționat evită decorul cu pietre prețioase și prefera o combinație de pietre semiprețioase (cristal de rocă, chihlimbar, coral, perle) de forme neregulate. Folosind aceste materiale puțin utilizate anterior, el creează pandantive, broșe, coliere, diademe inspirându-se din natură. Drept motiv preferă nimfe, flori, păsări, animale și insecte stilizate în linii fluide. Astfel, în colierul destinat soției sale Augustin-Alice Ledru, bijutierul îmbină aurul, emailul și pietrele de opal și ametist.

Charles Robert Ashbee (1863-1942), designer englez care s-a specializat în prelucrarea metalelor, producerea bijuteriilor și emailurilor. În creația sa, autorul s-a bazat pe convingerea că natura este principala sursă de inspirație pentru arta decorativă. Celebră este broșa creată de artist care reprezintă o pasare din aur, argint, email, piatra lunii, topaz, perle de apă dulce.

Suținător al Art Nouveau în America, **Louis Comfort Tiffany** (1848- 1933), a fost un reper important în industria bijuteriilor la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX. Creația sa atestă o dragoste de forme naturale și culori strălucitoare. Pe lângă faimoasele lui vitralii și lămpi, designerul creează mozaic, vase de sticlă și ceramică, bijuterii. Utilizând un amalgam de pietre semiprețioase (perlele de apă dulce, safire sau cele de turcoaz) , vopsea favrilem și email, artistul creează bijuterii originale, destinate

publicului larg. Principala sursă de inspirație fiind florile de câmp, fructele de pădure, păsările și insectele, în special libelule.

Tezaurul artistic făurit de meșterii emailului artistic de-a lungul întregii sale existențe multisekulare este o sursă inepuizabilă de inspirație pentru tinerii artiști și designeri, care studiază arta emailului.

Bibliografie

1. Condraticova, L., *Arta Giuvaergiei. Pietre prețioase și metale nobile*, 2007.
2. Condraticova, L., *Arta bijuteriilor din Moldova*, Ed. Lumen, 2010.
3. Gtamatopol, M., *Artele miniaturale în antichitate*, Meridiane, București, 1991.
4. Бреполь, Э., *Художественное эмалирование, Машиностроение, Ленинград*, 1986.
5. Гилодо, А.А., *Русская эмаль XIX –XX вв. Москва*, 1996.

SPAȚIUL PUBLIC - ESENȚĂ ȘI EXISTENȚĂ

Natalia DANILA, lector universitar,

Ana SIMAC, dr., conf. univ.

Summary

This article covers a subject that has multiple meanings: public space and connection between the public space and the private space. Public spaces as a cultural dimension, non-traditional exhibition spaces.

Contemporary art interventions in public space are perceived as a complex reality with temporary and ephemeral social messages / artistic knowledge involving the community, strengthening the connection between people and the places that they share.

Noțiunea de spațiu public are mai multe extensii, abordări și interpretări teoretice care încearcă să-i surprindă